

Новак Анастасія Олександрівна

студентка 1-го курсу магістратури судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ГРОМАДСЬКА РАДА ДОБРОЧЕСНОСТІ ЯК МЕХАНІЗМ ДЕМОКРАТІЇ УЧАСТІ

Судова влада – окрема гілка влади в Україні, на яку покладено здійснення правосуддя як специфічного виду діяльності. Основні положення здійснення правосуддя закріплені у Конституції України як Основному Законі нашої держави, які деталізуються низкою нормативно-правових актів. Процес реформування судової влади в умовах інтеграційних процесів в цілому, а суддівського корпусу зокрема, розпочався з 02 червня 2016 року, коли були внесені зміни до Конституції України [1] в частині розділу 8 «Правосуддя», а також, відповідно, внесенням змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [2].

Відповідно до новел законодавства у судовій системі України при Вищій кваліфікаційній комісії суддів України утворюється Громадська рада доброчесності для забезпечення громадськості права участі у відборі кандидатів на посаду судді, а також при здійсненні кваліфікаційного оцінювання вже працюючих суддів. Отже, дану Раду цілком допустимо розглядати як інструмент того різновиду демократії, що іменується «демократія участі» або «партисипативна демократія»; остання передбачає безпосереднє залучення представників громадянського суспільства (першочергово, членів територіальної громади) до управління публічними справами, тобто до процесів підготовки, ухвалення публічно-правових рішень та контролю їх реалізації.

Демократія участі втілюється посередністю окремих механізмів (форм, видів), що у обов'язковому порядку мають певні правові наслідки для адміністрування (в його широкому та вузькому розумінні). Перелік форм партисипативної демократії є невичерпним, однак серед них можна виділити базові: громадські ініціативи щодо рішень влади з місцевих питань, збори громадян за місцем проживання, громадські слухання, громадські експертизи, консультації з громадськістю, а також громадські ради. Останні, зокрема, утворюються і функціонують при міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів АРК, обласних, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у містах Києві та Севастополі держадміністрації та є тимчасовими консультативно-дорадчими органами, утвореними для сприяння участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики. Як вбачається з вказаної дефініції, громадська рада є консультативно-дорадчим органом, а тому акти, які нею приймаються, мають рекомендаційний характер і можуть

враховуватись органами державної влади чи місцевого самоврядування у своїй діяльності. Проте, розглядувана нами Рада не відноситься до кола традиційних (типових) громадських рад.

Нормативно-правове закріплення складу та повноважень саме Громадської ради доброчесності відображено у статті 87 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», відповідно до якої Громадська рада доброчесності утворюється з метою сприяння Вищій кваліфікаційній комісії суддів України у встановленні відповідності судді (кандидата на посаду судді) критеріям професійної етики та доброчесності для цілей кваліфікаційного оцінювання. Таким чином, Громадська рада доброчесності нібито й володіє усіма ознаками громадської ради у розумінні Постанови КМУ від 03 листопада 2010 року № 996 [3], тобто має тимчасовий характер (утворюється для цілей кваліфікаційного оцінювання); створюється при державному органі (Вища кваліфікаційна комісія суддів України – державний орган судоустрою). Однак є певні відмінності, що й не дають змогу характеризувати Громадську раду доброчесності як окремих випадок традиційного механізму демократії участі – «громадські ради».

Проаналізувавши положення чинного законодавства у сфері діяльності Громадської ради доброчесності, хотілось би детальніше звернути увагу на висновок Громадської ради доброчесності, який за своєю правовою природою володіє характером владного акту:

- приймається на підставі встановленої підзаконним актом процедури (вказане питання регулює Регламент Громадської ради доброчесності);
- є обов'язковим для врахування Вищою кваліфікаційною комісією суддів України, тобто не може бути проігнорований, що вже свідчить про його обов'язковість (додатково зазначимо, що якщо Громадська рада доброчесності у своєму висновку встановила, що суддя (кандидат на посаду судді) не відповідає критеріям професійної етики та доброчесності, то Вища кваліфікаційна комісія суддів України може ухвалити рішення про підтвердження здатності такого судді (кандидата на посаду судді) здійснювати правосуддя у відповідному суді лише у разі, якщо таке рішення підтримане не менше ніж одинадцятьма її членами);
- приймається у формі колегіально рішення;
- має делегований характер, тому що держава через законодавчий орган визначила повноваження щодо кваліфікаційного оцінювання суддів (кандидатів на посаду судді), тобто у публічно-правовій сфері;
- має індивідуальний характер, оскільки впливає на права, свободи та інтереси судді як особи у публічно-правовому контексті (судоустрій, статус суддів, здійснення правосуддя загалом).

Цікавою також вбачається позиція Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду у справі № 800/328/17 [4], де у якості третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору, залучено до участі у справі Громадську раду доброчесності. Відповідно до ч. 3 ст. 43

Кодексу адміністративного судочинства України здатність особисто здійснювати свої адміністративні процесуальні права та обов'язки, у тому числі доручати ведення справи представникові (адміністративна процесуальна дієздатність), належить органам державної влади, іншим державним органам, органам влади Автономної Республіки Крим, органам місцевого самоврядування, їх посадовим і службовим особам, підприємствам, установам, організаціям (юридичним особам).

Враховуючи вищевикладену позицію вищого судового органу та положення чинного законодавства, Громадська рада доброчесності володіє адміністративною процесуальною дієздатністю, однак виникає питання ким вона є: орган державної влади, установа, організація, тобто юридична особа? Аналізуючи перераховане вище, можна сказати, що Громадська рада доброчесності наділена широким колом повноважень у сфері добору нових суддів та перееатестації старого суддівського корпусу, в деякому аспекті вирішує долю судової системи України, а тому необхідна чітка позиція законодавця з приводу правового статусу Громадської ради доброчесності – як демократії участі чи «органу в органі». Наша ж позиція полягає в тому, що:

а) Громадська рада доброчесності є механізмом демократії участі, але не дорадчої демократії (як частини партисипативної демократії), а швидше виступає інструментом істотної участі представників громадськості у здійсненні владних публічних функцій (це саме недорадча участь, з огляду на юридичне значення рішень Громадської ради доброчесності);

б) Громадська рада доброчесності організаційно все-таки виступає «органом в органі», хоча з теоретичної точки зору подібна конструкція і виглядає доволі сумнівною і вже піддавалася критиці окремих науковців, які досліджували типові громадські ради, колегії міністерств тощо.

Список використаних джерел

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02 червня 2016 року. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
3. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Постанова Кабінету Міністрів України від 03 листопада 2010 року № 996. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF>.
4. Постанова Верховного Суду у справі № 800/328/17. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/>

Ключові слова: судова реформа, демократія участі, судовий корпус, громадські ради, Громадська рада доброчесності.

Науковий керівник: *к.ю.н., доцент Хамходера О. П.*